

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXVI.

ŠTEV. 1.

LJUBLJANA,

1./II. 1925.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Slovensko šolstvo. Fran Erjavec. — O slogi in stanovskih pravicah. F. Lužar. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Slovensko šolstvo.¹

Fran Erjavec.

Naše šolstvo ni od včeraj. Sicer še nimamo napisane prepotrebne zgodovine slovenskega šolstva, oziroma šolstva na slovenskem ozemlju in tudi zbiranje tozadevnega materiala naši šolniki zanemarjajo, vendar lahko zasledujemo njegovo razvojno nit v davna stoletja nazaj. Prve šole, ki so se pojavile v naših krajih najbrže že v XI. stoletju, so bile cerkvene in tem so sledile potem že v naslednjem stoletju tudi nekatere mestne šole, v katerih so poučevali osnovne pojme računstva ter branje in pisanje. Velik korak naprej glede šolstva je izvršila reformacija v drugi polovici XVI. stoletja, ki je bila šolstvu jako naklonjena in ga je pridno gojila in pospeševala. Zlasti velike zasluge zanj si je pridobil tedaj poleg Trubarja samega Adam Bohorič. To zanimanje za šolstvo tudi za časa protireformacije ni zamrlo, kajti skrbeli so poleg pomlajene in prerrojene posvetne katoliške duhovščine zanj zlasti jezuitje, ki so osnovali v začetku XVII. stoletja v Ljubljani celo univerzo. Razumljivo je zato, da je bilo skoraj vse tedanje šolstvo izrazito verskega značaja, kajti država se zanj v nobeni obliki ni brigala. Izjemo so delala le nekatera redka mesta.

L. 1770. je pa izrekla hči racionalizma — cesarica Marija Terezija — tolikokrat citirane besede: »Šola je in ostane politicum«, ter izdala že štiri leta nato znameniti »Občni šolski red«, ki je hotel na mah podržaviti

¹ Z avtorjevim dovoljenjem ponatiskujemo to razpravo iz decemberske številke »Socialne Misli«, ki jo ob tej priliki najtopleje priporočamo.

vse šolstvo ter ga tako vpreči v službo države. Čeprav je priklicala iz tal obsežno šolsko upravno organizacijo, ki naj bi izvedla njene načrte ter prepregla dežele z novimi šolami, so bile vendar razmere močnejše nego cesarica in njeni nasledniki. Ustanovili so sicer nešteto novih nižjih in srednjih šol po mestih in po kmetih, ki so jih organizirali in vodili znameniti šolniki (pri nas zlasti grof J. Edling, A. Linhart in B. Kumerdej), vendar so preradikalni načrti Marije Terezije in njenega sina Jožefa II. zadevali povsod na nepremostljive ovire. To je napotilo Franca II., da je izdal l. 1805. nov šolski zakon, to je tako zvan »Politični šolski ustav«, čigar avtor je bil Slovenec J. Špendov. V smislu tega zakona se je naslonilo šolstvo v veliki meri nazaj na cerkev ter njeno organizacijo in duhovščino. Nove šole so rasle kakor gobe po dežju, uredili so vprašanje vzdrževanja učiteljev, uredili šolski obisk, izdajali potrebne šolske knjige ter se trudili najti primerne učne metode. Tudi materin jezik je začel dobivati v nižjih šolah nekaj veljave. Naš najznamenitejši šolnik te dobe je A. M. Slomšek.

Prav dalekosežne reforme je obetala potem zopet revolucija l. 1848., ki je hotela postaviti tudi šolstvo takoj na docela nove temelje. Pridno so že pripravljali tozadevne načrte, toda prehitro nastopivša reakcija petdesetih let jih je zadržala skoraj za dve desetletji, kajti uresničili so jih šele l. 1869., ko je bil uveljavljen novi državni šolski zakon, ki nam je ustvaril šolstvo, kakršno imamo še dandanes in ki je tudi še vedno v veljavi. Ta zakon je vsaj nižje šolstvo decentraliziral ter ga v precejšnji meri podredil ljudski samoupravi, kar je silno pospešilo njegov razvoj. Posamezne dežele so kar tekmovale v ustanavljanju in razširjanju nižjih šol, kar je povzročilo, da se je nivo ljudske izobrazbe rapidno dvigal. Težave smo imeli le s srednjim in višjim šolstvom, ki je ostalo pod kompetenco osrednje vlade in čigar razvoj je le-ta iz nacionalnega nasprotstva dosledno ovirala. Po vojni je seveda avtomatično odpadla tudi ta zapreka, šolstvo se je docela poslovenilo in močno razširilo, nekoliko reformiralo in kronalo z najvišjo prosvetno institucijo, to je lastno univerzo, tako da kaže vsaj na zunaj še dokaj razveseljivo sliko, ki je razvidna iz priložene razpredelnice.

Manj razveseljivo sliko nam pa daje to šolstvo na znotraj. Čeprav še nimamo novega šolskega zakona, so začeli že kmalu po prevratu kar via facti odpravljati ono, kar je bilo v starem šolskem zakonu najboljše, da so namreč docela eliminirali vpliv ljudstva na šolsko upravo ter s tem samovoljno uveljavili poldruge stoletje staro načelo Marije Terezije, ki je pa tudi že pred več kot sto leti skrahiralo. Posledica tega je bila, da razvoj našega šolstva po prevratu ni šel več organsko dalje v smislu resničnih potreb ljudstva in naroda kot celote, temveč vedno dalje in dalje mimo. deloma celo preko njih. Vse preosnove našega šolstva po prevratu so se izvršile brez vsakega sodelovanja ljudstva samega in celo brez vsake njegove vednosti, zato je moralo postajati tudi kljub lepim številkam, ki jih priložena razpredelnica na prvi pogled izkazuje, tudi vedno bolj anahronistično, nesmotreno in nerentabilno. Uzurpirali so naše šolstvo politiki, da ga docela vprežejo v svojo službo, s tem so ga pa

Stanje šolstva v Sloveniji

dne 31. decembra 1923.¹

Tek. št.	Vrsta šolstva	Število šol	Število fakultet, razredov (z vzpor.), oddelkov, tečajev (letno)	Število učnih oseb	Število učencev
1	Univerza v Ljubljani	1	5	153	1301
2	Božoslovje v Mariboru	1	5	8	34
3	Trgovska akademija v Ljubljani	1	5	15	174
4	Konzervatorij v Ljubljani	1	6	18	148
5	Humanistične gimnazije	4	52	92	1839
6	Realne gimnazije	8	76	143	2394
7	Realki v Ljubljani in v Mariboru	2	30	53	1094
8	Tehniška srednja šola v Ljubljani	1	29	51	662
9	Učiteljsišča	7	24	131	833
10	Kmetijska srednja šola v Mariboru	1	4	5	50*
11	Rudarska šola v Celju	1	3	4	44
12	Ženska obrtna šola v Mariboru	1	2	10*	60*
13	Meščanske šole	34	153	231	6681
14	Trgovske šole (dvorazredne)	4	18	46	659
15	Trgovski tečaj na žen. real. gimn. v Ljubljani ²	1	1	7	44
16	Zadružna šola v Ljubljani	1	1	5	33
17	Trgovske nadaljevalne (gremijalne) šole	11	28*	47*	} 3623*
18	Obrtne nadaljevalne šole	58	225*	333*	
19	Osrednji zavod za ženske domače obrti	1	10	19	532
20	Državni učni delavnici za košarstvo	2	6	4	68
21	Nižje kmetijske šole	3	4	20	150*
22	Puškarska šola v Kranju	1	3	10	28
23	Podkovska šola v Ljubljani	1	4	3	48
24	Zdravstveni tečaji	2	2	12	39
25	Babiška šola v Ljubljani	1	1	4	24
26	Gospodinjske šole	11	11	53	190*
27	Stalni gospodinjski tečaji (dvomesečni)	5	20	10	400*
28	Glasbene šole	5	22	32	1177*
29	Osnovne šole	824	2934	3124	157694
30	Gluhonemnica v Ljubljani	1	8	12	91
31	Šola za slepce v Kočevju	1	3	3	22
32	Šoli za slaboumne	2	12	16	120
33	Državni vzgajališči	2	6	7*	80*
34	Otroški vrtci	27	27	38	1358
35	Dnevna zavetišča	5	5	15	156
Skupaj		1032	3745	4734	181850

¹ Pripravljala se je v tem času ustanovitev: dveh nižjih kmetijskih šol, ene sirarske in mlečarske šole ter ene čebelarke šole.

² Dejansko obstojata še dva druga trgovska tečaja v Ljubljani in eden v Mariboru, ki se pa nazivata z drugimi imeni.

* Ta številka ni popolnoma točna, vendar pa toliko zanesljiva, da na celotno sliko bistveno ne vpliva.

iztrgali ljudstvu in narodu ter ga potisnili dejansko za poldruho stoletje nazaj in to skoraj brez vsakega odpora javnosti, kar je gotovo skrajno značilno izpričevalo za vsestransko indolenco, ki pri nas vlada.

Naloga šolstva je mladino poučevati in vzgajati, toda naše šolstvo ne zadovoljuje danes faktično ne v tem in ne v drugem pogledu. Kar se tiče izobraževalne naloge, nam že prvi pogled na priloženo statistiko kaže veliko pomanjkljivost strokovnega in specialnega šolstva, kdor pa vsaj površno pozna tudi organizacijo in učne načrte tega šolstva, bo pa takoj uvidel, da je šel tudi notranji razvoj daleč, daleč mimo dejanskih potreb ljudstva. Dočim nam hočejo z neko nerazumljivo trmoglavostjo ubiti to, kar že imamo in je neobhodno potrebno (n. pr. klasične jezike, nekatere fakultete univerze itd.), pa na drugi strani trošijo denar za institucije, ki so docela nepotrebne. Kdor le nekoliko pozna slovensko trgovino, mu bo n. pr. naravnost nerazumljiva eksistenca štirih trgovskih šol (poleg trg. akademije) s 659 učenci. Kaj naša prosvetna uprava res prav nič ne premisli, kdo bo preživljal absolvente teh šol, kajti naša trgovina jih more absorbirati komaj, komaj z dveh zavodov. In poleg teh »delujejo« še kar štirje trgovski tečajji, ki so pravo zapeljevanje mladine in lahkomiselnih staršev.² Nobenega dvoma ni, da pri nas poleg dobre trgovske akademije popolnoma zadostujeta le dve res dobri dvorazredni trgovski šoli, dočim bi bilo treba »trgovske tečaje« čim prej sploh zatreti, kvečjemu naj bi jih izpremenili v tečaje za strojepisje, tečaje za steno grafijo, knjigovodstvo itd.

Nekaj podobnega je tudi z meščanskimi šolami. Dočim so bile te še pred vojno v slovenskih deželah, žal, skoraj nepoznane, smo pa zagazili po vojni v drug ekstrem ter z njimi kar poplavalili Slovenijo. Ne glede na to, da zadostuje za enkrat za vsak političen okraj po ena meščanska šola, se tudi njih notranjemu ustroju jasno pozna, da ni imelo pri njih organizaciji ljudstvo prav nobene besede, kajti one danes niti od daleč ne ustrezajo svojemu namenu, Naloga meščanske šole naj bi bila podajati bodočim samostojnim kmečkim posestnikom in obrtnikom neko višjo splošno obrazbo, nikakor pa ne pripravljati mladino za nižja pisarniška dela po javnih in zasebnih uradih, kar danes dejansko dela in s tem le množi armado brezposelne polinteligence. Vsaka meščanska šola bi morala imeti zato svoj individualen učni načrt, sestavljen izključno le v smislu potreb in razmer svojega okoliša. Šele v tem slučaju bo res izpolnjevala svoje velevažne naloge, kajti tudi oni so na krivem potu, ki so proti meščanskemu šolstvu sploh. Reformirajte temeljito njih docela izgrešen ustroj, pa uvidite kmalu kake uspehe bodo rodile!

Sploh so ti naši učni načrti prava kurioznost. Čeprav nas ravno »reformatorji« in dejanski gospodarji našega šolstva že šest let prepričujejo, da smo Slovenci, Hrvatje in Srbi en narod z enim jezikom, so pa vendar vpravi vpeljali celo v ljudske šole pouk srbohrvaščine kot posebnega jezika,

² Glej moj tozadevni članek v »Slovencu« l. 1919.

kljub temu, da je to proti vsem načelom pedagogike že izza J. A. Komenškega. Srbohrvaščina spada kvečjemu v zadnje šolsko leto ljudske šole, da se priuči otrok cirilici in da dobi nekaj osnovnih pojmov, dočim bi v srednjih šolah zadostovala za ta pouk ena sama tedenska ura, kajti čeprav sem nasprotnik umetno izkonstruirane teorije o enem narodu in enem jeziku, vendar je jasno, da sta si oba jezika tako zelo podobna, da je tak pouk v večjem obsegu potrata časa in zgolj izraz hlapčevske nature naših šolnikov. Bojim se sploh, da prihaja z današnjih ljudskih in srednjih šol mladina, ki ne zna ne pravilne slovenščine in ne srbohrvaščine, temveč kvečjemu neko neužitno mešanico, kakršno piše danes naše »nacionalistično« časopisje. Sploh so z jezikovnim poukom pri nas zadnja leta naravnost neverjetno abotničali. Čeprav imamo z Nemci skoro 200 km in z Italijani skoraj 150 km skupne meje ter nas tesno vežejo na ta dva naroda stoletne kulturne in gospodarske vezi,³ smo po prevratu vendarle iz neke popolnoma izgrešene nacionalne sentimentalnosti izrinili iz naših šol nemščino skoro popolnoma, italijanščine se pa še sploh nikdar poučevalo ni, zato smo pa vpeljali — francoščino, ki je ogromna večina učencev po vstopu v življenje niti slišala ne bo nikdar več. Da, prav umestno bi bilo ugotoviti, kdo je poveril našim šolskim »reformatorjem« te kompetence, oziroma kdo je te s a m o v o l j n e eksperimente sankcioniral?

Kakor so pa na eni strani mnogo preveč hiteli z ustanavljanjem novih in novih zavodov ter jih »reformirali« v čisto napačni smeri in obliki, smo pa dobili na drugi strani mnogo, mnogo premalo in še to tako nepopolno, da niso še zamašene niti najbolj zevajoče vrzeli. Že enkrat sem podčrtal v tej reviji,⁴ da je »naša rešitev in naša moč edinole v tem, da ustvarimo razvijemo in okrepimo naš obrt in našo industrijo, kjer bo dobila ona polovica našega naroda, ki se ne more preživljati zgolj s poljedelstvom, kruh« in čeprav me je za to nek časnik prav ordinarno opsoval,⁵ ponavljam to iznova, le s tem dodatkom, da moramo napeti prav vse sile, da dvignemo tudi naše kmetijstvo na čim najvišjo stopnjo. Vse to je pa mogoče le z intenzivno razvitim in smotreno urejenim strokovnim šolstvom. Če pogledamo priloženo razpredelnico s te strani, nam kaže sicer na prvi pogled še nekaj številčk, vendar je dejansko stanje tega šolstva vse poprejšje nego zadovoljivo. Obrtno nadaljevalne šole, ki so po svoji kvaliteti in kvantiteti že itak močno zaostale, skoraj nikdar ne vedo, če bodo jutri še obstojale, na tehniški srednji šoli je stalno ogrožena eksistenca enega ali drugega oddelka, kmetijsko šolstvo, po številu absolutno nezadostno in organizirano brez pravega sistema, životari vprav preužitkarsko življenje, specialno kmetijsko, obrtno in industrijsko šolstvo je pa pri nas še komaj poznano in merodajni činitelji očitvidno niti ne čutijo nobene potrebe po njem. Dočim bi morali žrtvovati pri nas vse, da usposobimo v inozemstvu mlade moči za vse mogoče specialne panoge, ki bi potem

³ Glej mojo razpravo »Nemščina in srbohrvaščina« v »Popotniku«, l. 1920, str. 181.

⁴ Glej moj članek »Naš velesejm« v »Socialni Misli«, l. 1924, str. 187.

⁵ »Kmetijski list«, l. VI. št. 46 z dne 29. okt. 1924.

doma organizirali in vodili to šolstvo, pogosto še nezadostno kvalificirani, pomožnih učnih moči ne honorirajo sprti in zadostno tako, da je celo to bore malo strokovnega in specialnega šolstva, kar ga imamo, po večini komaj skromen surogat, ki le markira to, kar bi moralo biti zenica našega očesa.

Vzrok tem desolatnim razmeram v našem šolstvu je, kakor že omenjeno, v prvi vrsti to, da je bilo iz šolske uprave docela izrinjeno direktno sodelovanje ljudstva, radi česar je šolstvo tudi nujno moralo izgubiti neobhodno potrebno organsko zvezo z dejanskimi razmerami in potrebami ljudstva. Pri delu naših šolnikov se že dolgo povdarja zahteva, da naj vodijo šolstvo šolniki, a že dosedanja praksa je menda dovolj jasno dokazala, da so ga ravno šolniki prav korenito zavozili, če pa preide celo v roke politikujočih šolnikov in politikov, kakor se nam zadnje čase obeta, bo pa doživelo prej ali slej pravo pravcato katastrofo. Šolnik je in mora ostati predvsem strokovni svetovalec in izvrševalni organ, gospodar šolstva mora biti pa slejkoprej narod v svoji celoti, kateremu je šolstvo tudi namenjeno. V tem pogledu naše šolstvo in njegova uprava naravnost kričita po korenitih reformah, ki jih je treba za vsako ceno in čimprej izvesti, kajti te so pogoj rešitve iz sedanjega nezdravega stanja. Šolstvo ni in ne sme biti samo sebi namen, še manj seveda eksploatacijski objekt politikov, temveč ima opravljati v celokupnem življenju in razvoju naroda tako velevažne funkcije, da mora tudi narod sam obdržati vso in direktno ingerenco na šolstvo in njega upravo.

S tem pa seveda niti od daleč ne propagiram demagoške zahteve, da bodi šolnik nekak hlapec različnih lokalnih veličin, kajti vsako kulturno in civilizatorično pionirstvo, ki ga zlasti šola bolj ali manj zavestno vrši, zadeva pogosto pri masi nehote na ovire, ki jih je treba premagovati, ne se jim pa uklanjati. Glede na to nikakor ne zagovarjam n. pr. krajnih šolskih svetov v dosedanji obliki in z dosedanji kompetencami, pač pa vsekakor okrajne in pokrajinske šolske svete, ki bi se pa tudi morali zelo, zelo reformirati, zlasti v tej smeri, da prenehajo biti predmet političnih bojev in organi političnih strank, temveč v prvi vrsti forumi, kjer se strne izraz dejanskih potreb ljudstva s strokovnim znanjem šolnikov v svrhu upravljanja šolstva pod vidikom splošno kulturnega napredka in praktičnih potreb. V tem oziru je napravila n. pr. Avstrija po prevratu z uvedbo sosvetov staršev lep korak dalje, vendar imajo tudi tam starši še vedno precej vpliv na šolstvo, vzgojo in pouk, dočim so pa pri nas starše sploh docela eliminirali.

Podobno kakor z učnimi, je tudi z vzgojevalnimi nalogami našega šolstva, če ne še slabše, kajti vse kaže, da s tem nihče niti resno ne misli ne, čeprav bi morale stati popolnoma v isti vrsti kakor učne. To nam na eni strani med drugim prav lepo dokazuje odkrito nasprotstvo do humanističnih gimnazij, na drugi strani pa vsa smer, v katero se tira naša šola. Današnja naša šolska »vzgoja« je enostavno brez vsakega etičnega fundamenta, brez katerega je pa kaka resnična vzgoja sploh

nemogoča in kar je najbolj značilno, naši šolniki niti potrebe po kaki jasni in trdni etični podstavi ne čutijo. Vso to notranjo praznoto današnje šolske vzgoje se skuša sicer zamašiti z nekim meglenim in frazastim nacionalizmom in etatizmom, ki je pa v vsakem pogledu najbolj plitko nadomestilo za omenjeno etično podstavo, ker se ne da zgraditi na to prav ničesar drugega kot kvečjemu nacionalni šovinizem, ki ga pa niti najmanj ne potrebujemo. Da je tako stanje nevzdržno, je jasno in ker utegnemo že v par letih dobiti nov šolski zakon, bo treba kmalu tudi to vprašanje prav do dobrega razčistiti. In če hočemo priti v tem pogledu res na čisto, bo treba poseči prav h korenini vsega šolskega vprašanja, s katerega je ta problem edinole mogoče načelno razpravljati in zadovoljivo rešiti, to je: Ali je otrok last države (družbe) ali staršev? That is the question!

O slogi in stanovskih pravicah.¹

Fort. Lužar.

Z zakonom o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih z dne 31. julija 1923 je učiteljstvo stopilo v zvezo z vsem uradništvom države. Prej je bilo uradništvo razdeljeno in vezano na razne predvojne zakone, učiteljstvo pa tudi skoraj popolnoma na določbe srbskega, hrvatskega, oziroma avstrijskega šolskega zakona. Le z nekaterimi ministrskimi naredbami se je skušalo prva leta po prevratu napraviti v tem oziru enotnost. Z določbami uradniškega zakona je bilo osnovnošolsko učiteljstvo podržavljeno in porazdeljeno na položaje in stopnje II. kategorije uradniške službe. S tem so odpadle tolikokratne osamljene prošnje in zahteve po izboljšanju plač pri poslancih, oziroma bližnjih političnih strankah. Rešitev gmotnega položaja je prenešana na celokupno državno uradništvo in se bo odslej skupno nadalje urejevalo. Prevedba vseh učiteljev je sedaj izvršena po prehodnih določbah skupne pragmatike. Vstop v državno službo je urejen na podlagi zahtevane strokovne izobrazbe. Določbe o kretanju v službi, o ocenjevanju, o prestanku službe, o upokojitvi in drugem, tvorijo podlago za ureditev specialnih zakonov. Tudi novi šolski zakon bo moral upoštevati ta splošni uradniški zakon.

Pravice do stopnjevanja v osnovni in položajni plači ima IV. poglavje. V materielnem oziru smo torej z novim službenikom lepo složni postali z enako kvalificiranim državnim uradništvom. V zmislu čl. 224. je bila učiteljstvu priznana posebna stalnost, a drugemu uradništvu razpoloženje; med učiteljstvom se zato ni izvršila redukcija (izvzemši pri ženskih ročnih delih, kjer ni bilo zakonite podlage). V členih 14. do 26. in čl. 83. so določbe, kako se državnemu uslužbencu prizna stalnost.

¹ Predavanje na zborovanju Slomškove zveze dne 3. januarja 1925.

Pri kretanju v službi je za učiteljstvo posebno važen čl. 70.: »Nihče ne sme biti brez svojega pristanka postavljen na nižji položaj od onega, ki ga že ima.« Nadalje so za nas važne pravice v čl. 71.: »Državni uslužbenci se smejo premeščati na izpraznjena mesta tudi brez svoje volje, toda po neizogibni službeni potrebi. Odredbe o premeščanju pa ne veljajo za uslužbence, ki jim je s specialnimi zakoni zajamčena nepremestnost.« — Komaj pa je minilo leto po sprejetju uradniškega zakona, se je proti vsemu pričakovanju pričelo v našem stanu s kršenjem pravnega položaja. V več desetletjih težko priborjeno in vzdrževano stalnost so pričeli šolniki sami uničevati. Službe so se pričele v juniju 1924 oddajati s strankarskimi nasveti, pa ne samo proti Slomškarjem, temveč tudi v lastnih vrstah gospodujoče organizacije. Upoštevala se ni stopnja, položaj, službena leta in ne kvalifikacija. Nastopil je mesec dni potem gospod minister Korošec, ki je upošteval stalnost, dasi bi lahko premestil premnogo oseb. Vse deputacije, ki so kako premestitev zaprosile, so morale pri prosvetnem oddelku v Ljubljani takrat slišati: »Ne, dokler ni disciplinarne preiskave in dokazane krivde.«

Pri poznejši premembi režima v novembru 1924 so pa vodilni slovenski šolniki nastopili pri gospodu ministru Pribičeviću z nedostojnimi in maščevalnimi predlogi, da so one, ki so prevzeli nadzorniško dolžnost, zato še kaznovali, in sicer s kršenjem stalnosti in premeščanjem ter brez preiskav. S takimi predlogi je bilo mnogo stalnih učiteljev in nadzornikov premeščenih brez prejšnjih preiskav na neprimerna mesta, nekaj pa upokojenih. Pričela se je v Sloveniji pri šolstvu neznanska zmeda zaradi ljube politike. Spomnil sem se na Iv. Cankarjev življenjepis učitelja idealista Martina Kačurja (ki ga je izdala »Slovenska Matica« l. 1906.), kako je omenjeni učitelj pravil pri svojem prihodu na novo službeno mesto v Zapolju nekemu slučajno došlemu zdravniku: »V Kotlini sem bil prej, pa sem se nekaj sprl z županom in izjedel me je stran.« Zdravnik mu je na to omenil še več reči, kako je nevarno za učitelja, ako koga razžali in se prav ne obnaša; Bog mu bo razžalitev odpustil, ne pa drugi, ki ga bodo skušali prestaviti itd. (Zanimivo je, da po tolikih letih soglaša Cankarjeva »Kotlina« s »Krtino«, kamor so premestili z Viča našega bivšega predsednika Iv. Štruklja.) Tako taki dogodki silno motijo prosvetno delo in ponižujejo učiteljski stan.

Treba je razmišljati, kako bi se to zlo preprečilo in ne žalostno ponavljalo pri vsaki premembi politike. S potenciranim povračilom enkrat na eni, drugič na drugi strani moramo prenehati in se dvigniti iz takega novodobnega brezsrčnega mračnjaštva, da se bojni srd še bolj ne akomodira v učiteljskih vrstah. Učitelji, pionirji prosvete, naj vendar rabeljsko ne rušijo ustanovitve uradniškega zakona ter ne iščejo ovinkov, da bi utemeljevali tako postopanje! S tem pripravljajo tudi za novo pokoljenje pekel, kakor ga je predstavil sloveči Dante v svoji »Božanstveni komediji« z napisom: »Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate.« (Pustite vse upanje zunaj, vi ki vstopite.) Zaradi krotitve kakega paglavca ali nazna-

nitve šolskih zamud bo moral učitelj vedno pripravljen imeti selilni voz. Kako naj zakrknjeni poedinci vzgajajo v državi za državo, ako gojijo do bližnjega le hude namene? Kje je v takih razmerah združenje ljubezni za skupno domovino in skupno zgradbo jugoslovanske narodne šole? Kako je z našo tolikrat poudarjeno vzgojo za samostojnost, svobodo, tovarištvo, srčno kulturo in z našo nadaljnjo izobrazbo, ako gremo z razdiranjem naših vsakdanjih pravic vedno bolj navzdol? Z več ali manj prikritimi medsebojnimi udarci je polomljena metoda, da se le z dobro besedo kaj doseže.

Lek bi se našel, ako bi se disciplinski predpisi uporabljali tudi na uradniške starešine, ki podpisujejo take strankarske predloge in odloke. Torej čl. 159. za onega, ki oškoduje s tem ugled svojega stanu, ali pa čl. 164. točka 4. »zlorabljanje svoje uradne oblasti višjega uslužbenca proti nižjim«, ali isti člen točka 8. »napravljjanje zmede prepira, nesloženosti s tovariši v službi.« Tudi bi bilo drugače, ko bi bil k členu 164. pridejan za 11. točko z večjim poudarkom še čl. 95.: »Uporabljanje oblasti in položaja državnih uslužbencev v strankarske namene kakor tudi vplivanje starešin na državne uslužbence v ta namen se kaznuje kot disciplinski pregrešek.« Najbrž prej res ne bo reda, dokler ne prideta kak šef in njegov referent v disciplinarno preiskavo. Nestrpnim ali vsiljivim politikom in drugim zlim duhovom, ki motijo vsako stvarno delo in ne vedo, da je učitelj tu zaradi otrok, pa bi bilo najbolje vselej brezobzirno pokazati vrata iz uradov, oziroma drugod ž njimi obračunati. Da pride lahko tudi minister na zatožno klopi, kaže zakon o ministrski odgovornosti iz l. 1922. (Uradni list l. 1922., št. 79.)

Po prevratu smo napisali v »Slovincu« z dne 27. decembra 1918 sledeče besede: »Strokovna tekma, ki morda nastane med nami in učiteljstvom, ki je drugačnega svetovnega naziranja, naj služi le v to, da svojo naobrazbo poglobimo ter se učimo spoznavati vsako resno in pošteno delo, pa naj prihaja od koderkoli. Nič več preziranja in omalovaževanja, ampak ugled šole in učiteljstva do najvišje stopnje.« V nekaj letih svobode imamo pa naenkrat toliko kršenj pravic na škodo stanu radi kruhoborstva in politike.

Vsaka organizacija mora imeti več čuta za celokupno uradništvo. Napredovati mora dobra zavest za združenje in utrditev organizacij na podstavi dobrih načel. Sloga se tvori s pravičnim ravnanjem. Šolstvo je tu zaradi mladine in ne zaradi nepravične politike. To imejmo končno pred očmi pri delu za dobro bodočnost šolstva in pri izobrazbi naroda!

Pastirci pri plesu in kresu. Zbirka pesmic za mladino, sestavljen France Bevk. Postavljenih je 33 pesmic in 11 igrice, in sicer: Divji mož uči šteti, Pastirci rajajo krog kresa, Pastirci poslušajo zvonove, Zvonovi pritrkavajo, Kolo, Otroci bezajo murčka, Polžek, Mati peče potico, Kaj so jedli?, Murček, Gice lonce, Prsti, Vraža je na roki, Če se otrok joče, Pust, Počasi, Rajanje, Otroci zibljejo, Jurček na kolencu, Cici-bici, Še ena o prstih, Stejmo! Prošnji ples, Lisica-tatica, Brbr-cvik, Sika moka, Ples, Mraz, Zajček, Trije Modri, Kokot in lisjak, Mrak, Vinotok. Igrice so: Nežka je umrla, Marička-kraljička, Mačka lovi miško, Prva igra z novci, Druga igra z novci, Igra o svetem Nikolaju, Igra v vrsti, Mesec, Dečki se skrivajo v gozdu, Dve peščici — v kateri je lešnik?, Pojmo spat! Opombe kažejo način igranja. Ovitek in vinjete je narisal Fr. Kralj. Knjižica je lep spomenik na otroška leta, zato jo priporočamo v nakup kot darilo šolski mladini. Dobiva se pri upravnstvu »Slomškove zveze« v Ljubljani, Jenkova ulica 6, po nizki ceni, in sicer broširana po 6 Din, vezana pa po 7 Din.

Pripovedne slovenske narodne pesmi. Mladini izbral in priredil Pavel Flerè. Z risbami okrasil Maksim Gaspari. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena v polplatno trdo vezani knjigi 28 Din.

Knjiga je deljena na junaške pesmi, legende, povedne pesmi in pesmi o rastlinah in živalih. G. Pavel Flerè je pridejal knjigi posebne pripombe, v katerih pojasni pomen posameznih vrst pesmi. Junaškim pesmim podaja zgodovino na katero se nanašajo, vsem pa pridaje tudi komentar posameznih terminov. Junaške pesmi bodo posebno zanimale ne le mladino temveč tudi odrasle, ker se snov nanaša na našo zgodovino in je posneta iz bojev naših pradedov, kar se posebno umljivo napravlja komentar zadaj. Legende so posebno priljubljene pri prostemu ljudstvu, ki jih rado čita, dasi jih zna samo mnogo pripovedovati. Povedne pesmi dvigajo po vsebini posebno moralno in etično stran s svojimi tendencami. Pesmi o rastlinah in živalih pa bodo vzbujale največ smeha in veselja pri otrocih, radi njih konkretne vsebine in živahnosti pripovedovanja. Gotovo bodo otroci najraje te deklamirali in se jih priučili. Vse pesmice pa zelo dobro dopolnjujejo dobro uspele ilustracije, ki so prav pogodeno vzete iz vsebine. Knjigo prav toplo priporočamo vsem zasebnikom in tudi knjižnicam.

—k Tisoč in ena noč. Šopek pravljic iz Jutrovega. Jugoslovanski mladini povil Andrej Rapè. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Ilustrirana z enim barvo-

tiskom in 16 slikami. Elegantno vezana s platnenim hrbtom 28 Din. Str. 115. Šest povestic.

Solnca nam dajte, slik s svetlimi barvami, da nas dvignejo iz težkih čuvstev povojne dobe, ki jo čutimo tudi mi malčki, ki nam ubija vse tisto lepo in dobro, kar hoče kliti v naših dušah. — Da, solnca in svetlih slik se hoče naši mladini, ki naj ji dvigajo fantazijo in pospešujejo plemenite kali lepote in dobrote v mladih dušah. — Temu odgovarja Rapetova knjiga, ki je šele prvi del mladinskih spisov Jutrovega, z vsemi časi tamošnje dežele. Za enkrat nam jih je dal šest: Ribič in duh. — Zgodba o grškem kralju in njegovem zdravniku Dubanu. — Čarobna svetiljka. — Zgodba o petem brivčevem bratu. — Pomorščak Sinbad. — Najdenčki. Vse so lepo ilustrirane, tako da otrok vidi tudi v podobi, kar bere. Sliki so delo našega ilustratorja Ivana Erbežnika, ki zna pogoditi vsebini in otroški duši odgovarjajoče. Knjiga je elegantno opremljena in vezana na hrbtu v platno, da bo tudi našim knjižnicam ustrezno glede trpežnosti ter so jim prihranjeni stroški za novo vezavo. Delo toplo priporočamo.

Prerod, glasnik za gojitev treznosti in povzdigo naroda. »Prerod« s priložo »Zdravje« izhaja prve dni vsakega meseca in stane letno 25 Din. Uredništvo in uprava »Preroda« (s priložo »Zdravje«) je v Ljubljani, Poljanski nasip 10. »Prerod« urejuje J. Lindič, »Zdravje« pa dr. Ivo Pirc. V 1. številki ima med drugim sledečo vsebino: Vekoslav Štampar: Pravi učinek alkohola na človeški organizem. Božva: Pijančeva izpoved. Moloh Oklaz Hod: Zakaj so Nemci izgubili vojno. J. Verbanjšek: Krava — človek. Dr. I. Pirc: Kraji krvavih zločinov. — Razmerje med šolami in javnimi točilnicami opojnih pijač v Sloveniji. — Listek: Pod drobnogledom. Naš pokret. — Dr. Katičič: Prolog »Zdravju«. Primarij dr. Fr. Göstl: Namen in pomen pouka o zdravju. Dr. Amalija Šimenc: Česa ljudje zdravniku ne verjamejo. Primarij dr. Fr. Derganc: Vnetje slepiča (apendicita). Dr. I. Pirc: Žetev jetike v številkah. — Križem po Sloveniji. Drobiz. — Uredništvo »Zdravja« (Zaloška cesta št. 2) je pripravljeno dajati v tem predalu lista odgovore na pismena vprašanja splošno zdravstvenega značaja, splošne in specialne higijene. Vprašanja, ki bodo zadela važnejšo snov, bo uredništvo obravnavalo v listu med članki. Enako daje uredništvo pojasnila, zadevajoča sanitetno službo in zakonodajo. List toplo priporočamo učitelstvu v naročitev in razširitev.

Josip Novak. Slovenska vadbica za nemške osnovne šole, 3. zvezek. Odobril

prosvetni oddelek za Slovenijo. Založila kr. založba šolskih knjig in učil v Ljubljani. Cena broš. 30 Din, vez. 32 Din. — Pričujoča knjiga je plod izkušnega slovenskega šolnika. Zaključuje delo, ki naj izpolni vrzel, ki je nastala ob prevratu, ko ni bilo učbenikov za tiste osnovne šole, ki so ohranile še nemški učni jezik. Ta knjiga pa ni suhoparna slovnica, temveč je sinteza vsega slovenskega jezikovnega pouka, odgovarjajočega predpisani stopnji. Ustrezajoč psihološkim in praktičnim zahtevam, je razdeljena knjiga v štiri poglavja: jesen, zimo, pomlad in poletje. V teh poglavjih obdeluje pisatelj na popolnoma lahek način, idoč iz praktičnih vidikov, slovniciška pravila z bogato vajo in uporabo, ki ni mehanično naštevanje različnih stavkov brez logične celote, ampak obsega 91 berilnih sestavkov, bogatih po vsebini in etični vrednosti naših najboljših starejših in novejših pisateljev. Zlasti dobro bodo služile pesmi, ki so skoraj vse tudi deklamovanke. Vsakemu berilnemu sestavku so privedena vprašanja za stvarno in besedno analizo, ki pa obenem uvajajo učence v slovniciško pravilo. Na koncu knjige je bogat slovensko-nemški slovar. — Knjiga ne bo le dobro služila šolam, katerim je namenjena, ampak s svojo bogato zbirko jezikovnih nalog tudi učitelstvu na šolah s slovenskim učnim jezikom. Zato naj si jo nabavijo tudi slovenske šole za svoje učiteljske knjižnice.

Vigred, dekliski list, ki izhaja vsak mesec in ga izdaja Orliška podzveza v Ljubljani. Urédništvo in upravníštvo je v Ljudskem domu. Za članice je list plačan s članarino, za druge štane 25 Din; če se naroči 15 izvodov le 20 Din. V 12. številki II. letnika je vsebina: Škender; Zdrava! Anica Lebarjeva; Brezmadežna. Stana; Imakulata. Lj. Lederhasova; Judita ali dekle in svet. — Iz Biserne knjige slovenskih deklet. — Vita: V spominsko knjigo. H. Sienkiewicz; Za kruhom. Lepočutna: Pomenki o lepoti. — V novem letniku bo obseg lista razširjen. Na »Vigred« so slovenska dekleta lahko ponosna.

Vojaško društvo treznikov angleške armade šteje krog 100.000 članov. Zdravstveno stanje armade postaja vedno bolj ugodno. Najbolj disciplinirano moštvo v vojni in najboljši možje v vojašnicah izhajajo iz polkov, kjer se bojujejo vojaki tudi proti nezmernemu uživanju opojnih pijač, zlasti proti pivskim navadam.

Večnost in posvetnost. Celjski grof Herman opominja sina Friderika:

Da, pomni, Friderik: posvetnost naša je proti večnosti le prah in puh, ki veter ga raznese in razstelje; zato naj vsak skrbi za zadnjo žetev z deli krščanskega usmiljenja: zakaj vsa ta politika se zgrudi, če ni pokleknila pred božji tron — le tam je blagoslov za večno rast.

(O. Župančič, Veronika Deseniška, II, 2.)

Matematični kotichek.

(Zbira Milko Jeglič.)

Popravki. V zadnji kotichek se je vrinilo nekaj pomot, ki pa so jih cenjeni čitatelji gotovo že sami popravili. $D = 500$ ali polovica od 100 (ne pa od 1000). S tremi arabskimi števkami se da izraziti najvišje število tako-le: 99^9 (ne pa 999). Omenjena kitajska knjiga algebre se zove Kiu Ašang (ne pa Kin Ašang).

Odkupnina za šah. Indijski kralj Shehram se je za to igro tako navdušil, da je izumitelju igre (Sessa Ebn Daher) obljubil, da mu izpolni vsako željo, če mu le prepuusti igro. In Sessa je zahteval to-le skromno odkupnino: na prvo polje naj mu da 1 pšenično zrno, na drugo 2, na tretje 4 zrna, na četrto 8 zrn in tako dalje, na vsako nastopno polje dvakrat toliko kot na prejšnje. Kralj se je kajpada najprej smejal na to smešno zahtevo — ali ko so šli v žitnico in preračunali, tedaj so se vsi s strahom čudili velikanski vsoti. Zakaj na 64 polj (kvadratov šahovske plošče) bi prišlo $18,446.744.073.709.551.615$ zrn, torej čez 18 triljonov. Koliko je to? Ni še obrodila naša zemlja toliko žita. In če bi, tedaj bi mogli s to množino pšenice posuti vso zemeljsko površino na 9 cm debelo. Ali če bi jo naložili v vagoné, tedaj bi dobili vlak, ki bi se 400krat ovil okoli zemlje po ekvatorju.

Velika poštevanka. Pred kakimi 30 leti je ves svet začudil neki mornar, ki je znal v hipu izračunati vsak produkt dveh dvoštevilčnih in tudi troštevilčnih števil. Ali je to res zelo težko? Vaja naredi mojstra! Da, tudi neki jetnik je v ječi postal z vajo brzi računar: iz dolgočasia se je naučil velike poštevanke. Mnogo se je treba vaditi v računanju na pamet, a obenem tudi uporabljati vsakovrstne računske prikrajške, pa bosta pri marsikaterem računu papir in svinčnik nepotrebna. — Naj pojasnijo postopek pri množenju dvoštevilčnih števil ti-le primeri:

a) $29 \times 68 =$
 $9 \times 8 = 72$; pišem 2, ostane 7
 $(2 \times 8) + (9 \times 6) = 70$; $70 + 7 = 77$; pišem 7, ostane 7
 $2 \times 6 = 12$; $12 + 7 = 19$; pišem 19
 torej je 1972;

b) $54 \times 79 = 4266$
 36 (6), 76 (6), 42

c) $83 \times 47 = 3901$
 21 (1), 70 (0), 39 .

Dvoštevilčna števila, ki imajo iste desetice in se njih enice dopolnjujejo v 10, je množiti po teh-le primerih:

č) $74 \times 76 =$
 $4 \times 6 = 24$
 8 (t. j. $7 + 1$) $\times 7 = 56$
 torej je 5624.

d) $39 \times 31 = 1209$;

e) $93 \times 97 = 9021$;

f) $62 \times 68 = 4216$.

Dvoštevilčna števila, manjša od 20, je množiti po nastopnih primerih:

g) $14 \times 19 =$

$4 \times 9 = 36$; pišem 6, ostane 3

$4 + 9 + 3 = 16$; pišem 6, ostane 1

$(1 \times 1) + 1 = 2$; pišem 2

torej je 266.

h) $17 \times 18 = 306$

$(7 \times 8; 7 + 8 + 5; 1 + 2)$.

Slično se postopa pri onih dvoštevilčnih številih, ki imajo na mestu enic 1; n. pr.:

i) $71 \times 41 = 2911$

$(1, 4 + 7, 7 \times 4 + \text{ost. } 1)$

j) $51 \times 91 = 4641$

$(1, 5 + 9, 5 \times 9 + \text{ost. } 1)$.

Pitagorova števila. Ako merita v pravokotnem trikotniku kateti 3 cm in 4 cm, meri hipotenuza 5 cm — zakaj $3^2 + 4^2 = 5^2$. Taka števila, ki odgovarjajo Pitagorovemu izreku o pravokotnih trikotnikih, imenujemo Pitagorova števila. Ali jih moremo določiti? Prav vsa se dajo najti po formuli: $x = 2n + 1$, $y = 2n^2 \times 2n$, $z = 2n^2 + 2n + 1$ (kjer znači x prvo, y drugo in z tretje

iskano število, a n katerokoli določeno število). N. pr. a) $x = 2 \cdot 1 + 1 = 3$, $y = 2 \cdot 1^2 + 2 \cdot 1 = 4$, $z = 2 \cdot 1^2 + 2 \cdot 1 + 1 = 5$; — b) $x = 2 \cdot 2 + 1 = 5$, $y = 2 \cdot 2^2 + 2 \cdot 2 = 12$, $z = 2 \cdot 2^2 + 2 \cdot 2 + 1 = 13$; — c) $x = 2 \cdot 3 + 1 = 7$, $y = 2 \cdot 3^2 + 2 \cdot 3 = 24$, $z = 2 \cdot 3^2 + 2 \cdot 3 + 1 = 25$ itd.

Naloge: 1. Starejšo gospodično, ki ne izda rada svoje starosti, so vprašali, koliko je stara. Pa je odgovorila: »Kako je bila moja mati stara 20 let, sem se rodila. Danes pa je produkt mojih in njenih let za 2500 večji nego vsota. Zdaj pa izračunajte!« (Rešitev: 42 in 62 let.) — 2. V hlevu je nekaj zajcev in kokoši; Skupaj imajo 60 glav in 166 nog. Koliko je zajcev in koliko je kokoši? (Rešitev: 23 zajcev in 37 kokoši.) — 3. Polž bi rad preplezal 4 m visok zid. Vsak dan prepleza 70 cm, vsako noč pa zdrči za 60 cm nazaj. Kdaj pride na vrh zidu? (Rešitev: Če bi začel svojo pot 1. januarja zjutraj, bi jo končal 3. februarja zvečer — torej rabi 34 dni in 33 noči.) — 4. Kako dokažeš, da je polovica od 12 lahko tudi 7? (Rešitev: z rimskima številnima znakoma XII in VII; XII se razpolovi v sredini z vodoravno črtico, da ostane zgoraj in spodaj VII.)

Društvena in stanovska kronika

† **Viktor Parma.** Dne 25. decembra 1924 je umrl v Mariboru plodovit slovenski skladatelj V. Parma. Pogreb se je vršil na državne stroške v Ljubljani 29. decembra. Od V. Parme imamo prva izvirna slovenska operna dela. Njegova glasba je priznana po vseh večjih evropskih odrih, najpopularnejša je njegova koračnica »Mladi vojaki«. V. Parma je bil rojen l. 1858. v Benetkah. Služboval je v politični službi nazadnje kot vladni svetnik in predsednik okrajnega šolskega sveta v Litiji ter bil vedno zelo naklonjen jugoslovanstvu. Leta 1915. je odkrito izjavil, da Srbi ne bodo premagani, zato je prišel v preiskavo in bil končno nasilno upokojen. Po prevratu je bil častni kapelnik narodnega gledališča v Mariboru. Slava mu!

Odlikovani šolniki. Z redom sv. Save V. razreda so odlikovani upokojeni učitelji: Josip Cepuder, Jakob Furlan, Janez Levec, Franciška Zemme, Juraj Režek in Fran Marolt, vsi v Ljubljani.

V slovo ravnateljice Zemmetove. Po 45letnem zvestem in požrtvovalnem delovanju je zapustila šolsko torišče naša tovarišica ga. ravnateljica Fr. Zemmetova. Izredno čilega duha je do zadnjega dne vršila svoje mnogoštevilne in naporene posle, neutrudljiva kakor čebelica, skrbna in vestna v vseh, tudi najneznatnejših dolžnostih, polna zanimanja in dobrohotnosti napram vsaki posamezni učiteljici in učenki, želeča biti vsem vse. Zato ni

čuda, da so vsem prizadetim ob uri slovesa drhtela srca v bolestem nemiru, saj je zapustila šolo nesebična, marljiva, pravična in vsem v iskrenosti naklonjena ravnateljica. Njej pa bodi v tolažbo zavest, da je ves čas v polnem obsegu izvrševala svoje dolžnosti in zagotovilo, da si je pridobila nešteto hvaležnih in zvesto ji vdanih src. Ni ne laskanja, ne pretiranja, če trdimo, da je vsakdar storila mnogo več, kot ji je »veleval stan«; — to so uvideli tudi njeni predstojniki, gotovo pa tega ni prezrl vsvedni Sodnik. Prvo službo je nastopila ga. Zemmetova 24. okt. 1879 v Višnji gori, nato je službovala na Uncu, pozneje na Rakeku in končno od l. 1891. dalje v Ljubljani na slov. dekliški osemrednici. Šola je bila takrat nastanjena v stari reduti, po potresu na Vrtači, l. 1902. pa je bilo dozidano novo šolsko poslopje pri Sv. Jakobu. L. 1918. je dobila ga. Zemmetova mesto nadučiteljice na tej šoli. l. 1919. pa mesto ravnateljice na novoustanovljeni l. javni mestni dekliški meščanski šoli v Ljubljani. Meščanski izpit je imela že od l. 1894. Njena tovarišica, strokovna učiteljica Agneza Zupanova, je legla v grob, preden smo dosegli v Ljubljani najmanj 30 let obetano meščansko šolo. Gospa Zemmetova je z veliko vneto delala za procvit in povzdigo nove šole, podpirala učiteljstvo, bodrila in opominjala učenke k marljivosti, prenašala nebroj težav, naporov in skrbi, ki se pač pojavijo na vsaki

novoustanovljeni šoli. Go. Zemmetovo diči izredna srčna dobrota, globoka vernost in skromnost. Ves čas je bila zvesta članica Slomškove zveze; malokdaj jo pogrešimo pri sestankih in zborovanjih. Vesela in čila je bila z nami v Zagrebu, na Brezjah in na Zaplazu, v Mariboru in Celju, ko so mnogi mladi in krepki raje ostali doma. Poslavlja se od šole, vemo pa, da ostane še nadalje v naših vrstah v bodrilo in zgled nam vsem. Želeč ji mnogo mirnih in zadovoljnih let odpočitka ji kličemo: Bog živi!

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj v Dobriču, dne 11. oktobra 1924.

Navzočih 22 članov in 4 gosti.

Tovariš načelnik pozdravi navzoče in otvori zborovanje ter prečita dnevni red.

Tov. K. Hafnerjeva je podala v svojem referatu »Naše mladinsko slovstvo« pregled mladinske literature, ki je pri nas še precej majhna in še ta večinoma prevod iz drugih jezikov. Poudarja, naj otroke sprijaznimo s knjigo, jih učimo razumevati umetnost literature, da bodo imeli otroci estetičen užitek od čitane knjige — zato pa naj bodo spisi za mladino tendenciozni, najboljši, klasični po vsebini in obliki. Daje našteva naše mladinske pisatelje, njih izvirna dela in prevode, navaja mladinske liste ter imenuje pisatelje, ki še niso prevedeni v naš jezik.

V debati se razpravlja o izposojevanju knjig iz šolske knjižnice, o zanimanju za čitanje in praktični uporabi prebranega čtiva. Najbolje, je, če otroci pripovedujejo, kar so brali, ker s tem zbude zanimanje za knjigo v drugih učencih. Priporoča se, naj si ogledamo Scharrelmannove mladinske spise. Tov. Rastresen pripoveduje o sistematični vzgoji pri čitanju knjig na Nemškem, kjer se otroci vadijo umevati moderne pisatelje. — Pogostokrat se razgovarjamo z učenci o šolarski knjižnici, da še otroke seznanimo z vsebino knjig. Priporoča se Kržičeva knjiga: »Kritika o mladinskih spisih«.

O pedagoški knjigi predava tov. V. Skerbec: Kerschensteiner, »Pojem delovne šole«. Navaja namen, glavni znak, zahteve in metodo delovne šole. Učitelji teh šol pa morajo biti tehnično naobraženi.

V debati se omeni nasprotje med Kerschensteinerjem in Scharrelmannom, zato bo prihodnje pedagoško predavanje o Scharrelmannovi šoli.

Tov. P. Akvin poda podrobno poročilo o podružnični kroniki od ustanovitve podružnice pa do leta 1923. Natančno opisuje vsa zborovanja, seje, udeležbo, predavanja ter slika vse lepe in viharne čase, ki jih je preživela podružnica. Poročilo o kroniki se bo nadaljevalo.

Pri slučajnostih se sklene vpraševati na merodajno mesto glede vodstvenih nagrad in radi sedanjega neprimernege telovadnega sistema v šolah.

Priporoča se »Učiteljsko podporno društvo«.

Viš. šol. nadzorniku Jos. Novaku se pošlje brzojavno vdanostni pozdrav.

Po zahvali za obilno udeležbo se določi prihodnje zborovanje v novembu, nakar se zborovanje zaključuje. Sledi pevska vaja.

P. M. Š.

Zborovanje Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj v Brusnicah dne 16. novembra 1924. Po prihodu sv. maša in pridiga, nakar odhod v šolo, kjer otvori tov. načelnik zborovanje s pozdravom na goste in člane. K podružnici sta pristopila nova člana gđč. Ada Elhofer, učiteljica v Gaberju, in g. Janko Jankovič, učitelj v Podstencih. Tov. načelnik ju prisrčno pozdravi, ker sta prišla v naše vrste v časih, ko nam od vseh strani prete samo težave, ko korakamo po trnjevi poti kot mučeniki, ko nimamo nobene svobode — samo zato, ker gremo in stremimo za cilji večno-lepimi, ker stremimo za idejami, katerih začetek in konec je naš — Bog.

Referat tov. H. Schweigerjeve »Vzgojni moment pri zgodovinskem pouku« je bil dobro zasnovan ter podajal nekaj pregled zgodovinske snovi, ki širi otrokovo ozorje, zbuja domišljijo, krepi spomin, jači voljo in bistri razum. Imenovala je zgodovinske junake, od katerih naj bi se mladina učila lepe zgodovinske ljubezni, ki žrtvuje in daruje domovini vse, celo življenje. Učimo učence spoštovati zgodovinske izkopine, ki so takorekoč relikvije naroda.

Pri debati se je priporočalo, naj se otroke kolikor mogoče dobro seznanimo z domačo zgodovino in zgodovinskimi spomeniki rojstnega kraja, da znajo otroci umevati in ceniti zgodovinska znamenja, da bodo s ponosom ljubili svoj domači kraj, da bodo videli njega lepoto in vrednost.

Krasno in nadvse zanimivo predavanje tov. Vrbinca o Scharrelmannovi delovni šoli obsega sledeče važne točke: 1. Kaj je delovna šola? 2. Delovna šola naše stanovsko vprašanje. 3. Učiteljska društva in organizacije naj dokažejo, če imajo za bodočnost še kaj pomena. 4. Novi cilji učiteljskih organizacij: preosnova šolstva po novodobnih idejah. 5. Sistematični in priložnostni pouk. 6. O učenju in ponavljanju.

Predavatelj je tako temeljito orisal delovno šolo, da bi se z vsako debato samo po nepotrebnem razkosalo snov. Tovarišu najlepša hvala in se naproša, če bi s svojim zanimivim predavanjem priložnostno nadaljeval.

Danès se poslavlja od nas naš vestni in vsestransko pravični nadzornik tov. Janko Grad, kar obžalujemo vsi, ki čutimo z njim. Trdno pa upamo, da ne bo dolgo, ko nam bodo »milejšje zvezde kakor zdaj sijale« in se mu bo slabo dvojno povrnilo z dobroto in pravico, ki jo zasluži.

Tov. načelnik se zahvali za lepo udeležbo in požrtvovalnost, ki je premagala oddaljenost, mraz in vse težkoče ter nas privedla skupaj, da pokažemo svojo odločno voljo tudi v teh sovražnih in nevarnih časih. Bodri nas, naj bomo vztrajni, nepremagljivi, naj pride nad nas karkoli hoče, ter zaključijo živahno zborovanje.

P. M. Š.

Zborovanje Slomškove zveze v Ljubljani dne 3. januarja 1925. Zborovanje je ob obilni udeležbi vodila predsednica gospa Sadar-Kleinmayerjeva s sledečim pozdravnim govorom: Moj današnji pozdrav veljaj predvsem vam, ki ste prihтели od daleč, v drugi vrsti pa tudi vam bližnjim sosedom. Vaša nepričakovano velika udeležba priča o vaši veliki zavednosti in odločnosti. Da, pokažimo se Slomškarje tudi sedaj, ko ne obeva naše zveze blagodejno solnce. Žalostnega dogodka, kojega žrtve so postali naši odlični člani, smo se spominjali že na našem protestnem zborovanju dne 27. nov. 1924, spominjati pa se ga moramo tudi danes, ker nas v to silo naša stanovska zavednost, ki nam jo narekuje sočustvovanje z našimi žrtvami. Dokler se ne popravijo storjene krivice, mora biti naš stalni klic na vseh naših zborovanjih: Popravite krivice, vrnite nam stalnost! To smo dolžni sebi in svojemu stanu za sedanjost in bodočnost. Minila bodo leta in leta, nastopila bo nova učiteljska organizacija. Zanamci bodo dvigali svoje pesti in nam klicali: »Kaj ste storili ob kršitvi učiteljske stalnosti?« Ali jim bomo mogli odgovoriti: Vse, kar je bilo v naši moči! — 16. novembra minulega leta, dan, ko se je raznesla vest o prvem protizakonitem premeščanju stalnih učnih oseb, ostane neizbrisen v tragediji učiteljstva. Umestno bi bilo, da bi si bilo tedaj nadelo vse učiteljstvo žalne trakove radi žalostnega dogodka, ki je zadel ves stan; kajti vse učiteljstvo se je postavilo s tem dogodkom na šahovsko desko, da ga bo vsakokratni vladni režim prestavljal poljubno kot figure na igralni plošči.

Pa malodušnost v stran! Vsina plan, na branik za naše stanovske pravice, za zopetno vpostavitve stalnosti. Protizakonitost in krivica lahko poganjata cvetje, roditi pa ne smeta nobenih sadov več. Krivice niso bile še nikdar trajne, pač pa so trajna naša načela, kakor je trajen On, ki je njih izvor. Gotovo je, da pride čas, ko bo zavladal režim, ki bo imel razumevanje in srce tudi za nas. In tedaj, če ne prej, se popravijo storjene krivice, prizadete našim članom radi njih verskega naziranja. Pa če bi takrat naši odločujoči faktorji hoteli vračati po geslu »zob za zob«, tedaj bomo mi prvi, ki bomo dvignili svoj glas: Do tu in ne dalje! Zahtevamo popravilo krivic, ne maramo pa novih žrtev. (Živahno odobravanje.) Stal-

nost učiteljskega stanu je dobrina, ki se je ne pustimo dotekniti nikomur, ako hoče uživati simpatije učiteljstva. Danes prisežimo, da bomo varovali stalnost učiteljstva vsekdar in proti vsakomur. (Veliko pritrjevanje.)

K sklepu svojega pozdrava pa izrekamo našemu bivšemu predsedniku in vsem drugim njegovim sotrpinom naše najgloblje simpatije in sočustvovanje ter neomajno zaupanje. (Zborovalci so priredili g. Štruklju in drugim prisrčne ovacije.)

Sledilo je predavanje tov. Lužarja, kakor je na splošno željo posebej objavljeno. V sledeči debati so vsi grajali in obsojali tendenco, da bi se kaka učiteljska organizacija postavljala v službo režimu, mesto da bi služila zgolj stanovskim in šolskim zadevam. Neprijetno je iznenadil učiteljstvo slučaj Milutina Stankovića, ki je moral pasti, ker noče v službo sedanjemu režimu. Glede osebnih vprašanj za važna vodilna šolska mesta je ves zbor pritrdil Štrukljevemu nazoru, da naj bi se učiteljstvo dvignilo že tako visoko in gledalo pri tem v prvi vrsti na to, da zavzamejo taka mesta predvsem možje, ki so znani kot dobri šolniki ter splošno znani kot povsem nepristranski možje, v katere bo lahko vse učiteljstvo imelo zaupanje. Tem besedam je sledilo živahno pritrjevanje, kar dokazuje, da si želi učiteljstvo depolitizacije šole. — Dalje se je razpravljalo o internih društvenih zadevah in glasila ter se je razpečalo večje število »Pastircev«, pa tudi nabralo lepo vsoto za sklad Slomškove zveze. Za stalno poročanje in sodelovanje pri glasilu so se prostovoljno javili: Bric Dominik, Cegnar Ivanka, Grčar Angela, Polak Janko in Vrbin Josip.

Na zborovanju so bile sprejete nastopne resolucije:

1. Člani Slomškove zveze, zbrani na svojem zborovanju dne 3. januarja 1925, so sklenili soglasno, da se borijo z vso energijo za zopetno vpostavitve in ohranitev učiteljske stalnosti, ki je učiteljstvu zakonito zajamčena in obsojajo one, ki jo rušijo, dasi so v prvi vrsti poklicani, da jo ščitijo.

2. Pozivljemo, da stopi v ta boj soličarno vse učiteljstvo.

3. Člani Slomškove zveze odločno zahtevajo, da se storjene krivice popravijo ne glede na to, h kateri organizaciji pripadajo dotičniki.

4. Pavšalna očitanja naših nasprotnikov, da je Slomškova zveza soodgovorna za kakršnokoli krivico, odločno odklanjamo.

Znižane vožnje na železnicah za državne uradnike. Učiteljska tiskarna je založila formularje tiskane prošnje za znižano vožnjo v smislu novega pravilnika o voznih olajšavah. Prošnje so v smislu pravilnika posebne za aktivne uradnike, posebne za upokojene in posebne za rodbinske člane ter vdove in sirote državnih uradnikov. Aktivni uradniki vlagajo zase in za rodbin-

ske člane prošnje pri svojih uradih, kjer so nameščeni; upokojenci, vdove in sirote potom delegacije financ.

Vloge za povišice. Za tozadevne vloge je ministrstvo prosvete z razpisom O. N. br. 53.296 od 9. oktobra 1924 predpisalo naslednjo obliko:

P r e d m e t : Prošnja za povišico plače
..... učitelj..... v.....
Takse prosto po čl. 128
čin. zak.

v

Podpisan — — — — —, učitelj — — — — — v imam — — — — — dne — — — — — 19 .. — — — — — službenih let (sem napravil — — — — — usposobljenostni izpit), zato prosim za nakazilo — — — — — skupine položajne plače — — — — — kategorije, — — — — — stopnje osnovne plače in stanarine letnih — — — — — Din.

Kot podatke za gornje navajam;
Prvič sem nastopil — — — — — službo dne — — — — — in služim brez prekinitve.

Službo sem prekinil;
od — — — — — do — — — — — let — — — — — mesecev — — — — — dni.

Skupno: let — — — — — mes. — — — — — dni.
Do dospelosti povišice imam stalne učiteljske službe za napredovanje — — — — — let — — — — — mes. — — — — — dni.

Usposobljenostni izpit sem napravil — — — — — dne — — — — —

Dosedanji moji službeni prejemki so:
— — — — — Din — — — — — skupine položajne plače — — — — — kategorija, — — — — — Din — — — — — stopnje osnovne plače in stanarine letno — — — — — Din.

Prošnji prilagam overovljeni prepis — — — — — V — — — — — dne — — — — — 19 — — — — —

Pravilnost gorenjih podatkov potrjujem in izjavljam, da za nakazilo povišice ni nobenega zadržka.

Posebne opombe: — — — — —
V — — — — — dne — — — — — 19 — — — — —

srezki šolski nadzornik.

O p o m b a : Prošnje je nasloviti: Za nakazilo položajne plače na ministrstvo prosvete, osnovna nastava, v Beogradu, vse druge na šolski oddelek velikega župana v dotični oblasti.

P r i l o g e :

1. Overovljeni prepis rešenja. (Tiskovina se dobi v Učiteljski tiskarni.)

2. Po usposobljenostnem izpitu samo, kadar se prosi za povišek pete skupine položajne plače, tudi overovljeni prepis usposobljenostnega izpričevala.

3. Uverjenje o službeni dobi in službovanju, overovljeno od šolskega upravitelja

in okrajnega šolskega nadzornika na podlagi osebne popisnice (uslužbenskega lista). Tiskovino tega izkaza se naroča v Učiteljski tiskarni.

Prošnja in vse priloge ter overovljenje je takse prosto po čl. 128. čin. zak. in čl. 6., točke 9 taksnega zakona.

Prošnje je vlagati pri šolskem vodstvu, kjer je prosilec nameščen.

Za povišek položajne plače je treba vedno napraviti samostojno prošnjo.

O c e n a : V smislu čl. 48. čin. zak. se izgubi s slabo oceno leto, v katerem je bil kdo slabo ocenjen za osnovno plačo; v smislu čl. 59. čin. zak. pa leto s slabo oceno za položajno plačo. Tudi z disciplinsko obsodbo se prepove lahko napredovanje po teh členih. V poštevek pride le javno izdana komisijska ocena, in sicer za vsa leta od zadnje povišice osnovne oziroma položajne plače. Če je kak zadržek v tem oziru, vpiše to srezki šolski nadzornik na podlagi ocen, ki jih ima tudi prosilec v rokah, spodaj v posebni opombi.

Prošnje za železniške legitimacije. Te prošnje pošiljajo šolska vodstva naravnost direkciji državnih železnic, in ne potom okrajnega šolskega sveta. Učiteljska tiskarna je založila posebne formularje, da se omogoči hitrejšo poslovanje v tem oziru in se prihrani uradom rubriciranje prošenj. Priporoča se posebno upokojencem, da se jih združi več vkup (ki so skupaj v enem kraju) ter napravijo skupno vlogo potom Delegacije financ v Ljubljani, ki mora podatke potrditi. Za upokojence je formular B. Če izpolni vsak upokojenec sam navedene rubrike jih bo delegacija le kontrolirala in bo šlo delo hitreje izpod rok. Isto velja tudi za vdove in sirote državnih upokojencev, za katere je formular C. Za aktivne državne uradnike je formular A. in za njihove rodbinske člane formular C.

Začasno se izdajajo le certifikati za polovično vožnjo, ker legitimacije še niso tiskane. Direkcija državnih železnic v Ljubljani razglaša: Objava glede uradniških železniških legitimacij. Ker nove uradniške legitimacije ne morejo biti izvršene do konca tega leta in jih tiskarna niti ni dotiskala, je odredil gospod minister za promet z odlokom M. S. br. 27.019/24, da se stare legitimacije ne podaljšajo za leto 1925. Pač pa sme izdajati direkcija prosilec, ki so že zaprosili za uradniško legitimacijo, a je še niso prejeli, nakaznice za vožnjo za polovično ceno, kadar zaprosijo zanje po svojem pristojnem oblastvu. — Kadar se izda že naprošena legitimacija za ugodnosti rodbinskim članom in upokojencem, se bo prečrtalo v njej toliko razpredelkov, kolikor se je izdalo na račun nakaznic.

Kdor bi se rad peljal po železnici, a je že porabil polovično vožnjo, naj napiše na pol pole to-le:

Uradno potrdilo.

Upraviteljstvo šole v potrjuje, da je I. I., državni učitelj na šoli v in potuje v času od do iz v in nazaj, V dne

To potrdilo je kolka prosto in brez slike. Za vsak tak slučaj je treba novo uradno potrdilo. To potrdilo je poslato uradno na Direkcijo državnih železnic v Ljubljani v potrdilo, na kar ima šele veljavnost. Kolkovanje za prošnje železniških legitimacij ni, ker se predlagajo vse legitimacije uradnim putem. Na fotografije za železniške legitimacije je treba zadaj napisati svoje ime. Cena prošnji za železniške legitimacije je za vse tri formularje enaka in stane à 50 p. Naroča se v Učiteljski tiskarni, vendar je navesti, se li želi prošnjo za aktivne uradnike, za upokojece ali za družinske člane državnih uradnikov.

Kako je opremiti prošnjo za razpisano mesto. Priloge. Izpričevala, dekreti in službena razpredelnica, ki se dobi v založbi Učiteljske tiskarne (75 para); druge priloge so razvidne iz razpisa. Prevod izpričeval. Ako so izpričevala ali dekreti pisani v tujem jeziku, je treba predložiti overovljen prevod in original ali overovljen prepis originala v tujem jeziku. Overovljenje. Prepise in prevode overovi brez takse srezki šolski nadzornik. Novinci morajo napraviti prošnjo in priloge v treh izvodih, drugi v enem izvodu. Kolkovanje. Prošnjo je kolkovati s 5 Din in 20 Din za odločbo. Novinci kolkujejo samo en izvod, prepise nič. Ako prosi kdo za več službenih mest, je kolkovati vsako prošnjo s 5 Din, za odločbo je pa kolkovati samo eno prošnjo, in sicer ono, pri kateri ima priloge; v drugih prošnjah se lahko kar sklicuje na priloge pri glavni prošnji. Priloge je kolkovati z 2 Din. Seilitveni stroški se v zmislu čl. 71. čin. zak. pri premestitvah na svojo prošnjo ne povrnejo. Termina se je vselej točno držati, ker se na prošnje, ki pridejo prepozno, ne ozira in tudi sklicevanje na pošto zvezo ne opravičuje zamude.

Sklad Slomškove zveze.

Obveznice drž. invest. posojila so darovali: Rusjan Ambrozij, nadučitelj v Svetahovcih;

Schubert Štefanija, učiteljica v Ihanu; Rostohar Drago, naduč. v Cerkljah pri K.; Jamšek Erna, učiteljica na Igu; Kirar Josipina, učit. pri Sv. Marjeti ob Pesn.; Munda-Štrumbelj Pavla, učit. v Nov. mestu; Papler Jožica, učiteljica v Žabnici.

Nadalje so darovali:

Hartman J., Sv. Benedikt v Slov. gor. (blok št. 10)	150 Din
Dr. Brejc Janko, Ljubljana	100 "
Dr. Kulovec Fran, Ljubljana	100 "
Komljanec Alojzija, Škocijan pri Mokronogu	30 "
Lužar Fort., Ljubljana	200 "
Vider Jožef, Tržič (blok št. 6)	100 "
Hafner Angela, Kranj	100 "
Hafner Fran, učitelj na Viču	10 "
Lomšek Anton, nadučitelj v Bučeči vasi	10 "
Podružnica Slomškove zveze za Gorenjsko	255 "
Podružnica Slomškove zveze za Novo mesto	100 "
2 neimenovana	200 "
2 neimenovana	40 "
Na zborovanju Slomškove zveze dne 3. januarja nabranih	1537 "
Habe Marija, Brusnice (blok št. 8)	100 "
Krulc Anica, Sv. Marjeta pri M.	50 "
Neimenovana v Pr.	30 "

Skupaj 3112 Din

Glavni Savez državnih uradnikov je dne 4. decembra 1924 zopet poslal vsem ministrom vlogo, s katero zahteva takojšnje in celotno izplačilo razlike med stari in novimi plačami. V isti vlogi je tudi zahteval, da se v vsakokratni državni proračun vpostavi najmanj 60 milijonov dinarjev za gradnjo stanovanj za državne uslužbence.

Listnica. Neki učiteljski knjižnici manjka »Slovenski Učitelj« 1920, št. 11/12. Ako ima kdo to številko, da jo lahko pogreša, se prosi, da jo pošlje upravnistvu »Slomškove zveze«. — Dopisnike na vodstvo organizacije prosimo, da priložijo vselej znamko, ako želijo kak odgovor.

Zahvala. Za velikodušni dar, ki mi ga je naklonilo vse ljubljansko učiteljstvo po smrti mojega moža Fr. Jordana, izrekam tem potom svojo najiskrenejšo zahvalo. Bog povrni tisočero! Agneza Jordan.

»Slovenski Učitelj« izhaja v začetku vsakega meseca. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica št. 5/I. Upravnistvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravnistvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.